

LÄRARHANDLEDNING

Francesca Woodman
Om att vara en ängel

Moderna Museet Malmö 5.11 2016 – 19.3 2017

MODERNA MUSEET

INLEDNING

Den här lärarhandledningen vänder sig främst till dig som arbetar med elever i högstadiet, gymnasiet och vuxenutbildning.

Här vill vi ge dig information och tips samt ge verktyg att arbeta utifrån utställningen både i skolan och på museet. Lärarhandledningen kan användas förberedande inför ett besök såväl som för att arbeta vidare i skolan efter ert besök.

Här finner du en kort biografi om konstnären, utvalda texter ifrån utställningskatalogen, ordförklaringar samt fördjupningar i några av de teman som Francesca Woodmans fotografier berör. Du finner även information om några av de fotografiska tekniker som Woodman använde samt en kort historia över fotografiets utveckling. Det finns även tips på hur du som pedagog kan arbeta vidare med dina elever utifrån utställningen, både genom diskussioner och med skapande verksamhet.

Gisela Fleischer
Konstpedagog

Curator: Anna Tellgren

Förmedlingsintendent: Ana María Bermeo Ujueta

Konstpedagog: Gisela Fleischer

FOTOGRAFIER

Alla fotografier: Francesca Woodman © George and Betty Woodman

TEXTER

Biografi och Francesca Woodmans fotografi: curator Anna Tellgren
(för utställningskatalogen), bearbetning Gisela Fleischer

Kroppen och berättelserna. Några tankar kring Francesca Woodmans fotografier: Anna-Karin Palm (från utställningskatalogen)

Praktiska tips, ordlista och fördjupningar: Gisela Fleischer

Övriga texter: Ana María Bermeo Ujueta

FORM

Gisela Fleischer

FRÅGOR ELLER SYNPUNKTER?

Ana María Bermeo-Ujueta: A.Bermeo-Ujueta@modernamuseet.se

Gisela Fleischer: G.Fleischer@modernamuseet.se

Untitled, Providence, Rhode Island (1975-78)

BIOGRAFI

Francesca Woodman

Född i Denver 1958, död i New York 1981

Woodman föddes in i en konstnärsfamilj i Denver, Colorado den 3 april 1958. Mamman Betty är skulptör, pappan George målare och fotograf och brodern Charlie videokonstnär. Tidigt reste familjen till Italien där de bodde i Florens ett år mellan 1965 och 1966. De återvände sedan hem till Boulder och Francesca fortsatte sin skolgång. Under 1968 köpte föräldrarna en landgård i Antella utanför Florens där de kom att tillbringa somrarna. Italien, det italienska språket, italiensk kultur och konsthistoria var återkommande inspirationskällor för Francesca Woodman.

Francesca Woodman fick en analog kamera av sin pappa och började fotografera redan i tonåren och efter att ha gått några konstkurser fick hon sin utbildning vid Rhode Island School of Design (RISD) från 1975 till 1978. Hon vistades ett år i Rom mellan 1977 och 1978 med stöd av ett stipendium från RISD. Hösten 1978 tog hon sin examen och visade serien *Swan Song* i avgångsutställningen på skolans galleri i Woods-Gerry Gallery.

Efter sin utbildning bodde Woodman i New York 1979 och sökte arbete. Följande år ställde hon ut sina arbeten på ett antal mindre gallerier och hon prövade också nya tekniker, som diazotyper i storformat och färgbilder. Hon arbetade med att ta nya fotografier under ett stipendium vid MacDowell Colony i Peterborough, New Hampshire under sommaren 1980. Därifrån kommer en serie bilder där Woodman arbetat med relationen mellan sin kropp och naturen.

FOTOGRAFI

Ordet fotografi kommer från de grekiska orden för rita/skriva och ljus. Ordet fotografi betyder alltså bokstavligen "att rita med ljus". Det äldsta bevarade fotografiet är från ca 1826 och togs av Joseph Nicéphore Niépce med en slutartid på inte mindre än åtta timmar.

ANALOG KAMERA

Kamera där ljus släpps in under begränsad tid (slutartid) och exponerar en film som sedan skapar en negativ eller positiv (diabild) bild av det som fotograferats. Negativet/diabiliden används sedan för att skapa det färdiga fotografiet i ett mörkrum.

DIAZOTYP

Även kallad white print. Ersatte blåkopian som metod för att skapa arkitekturritningar. Metoden kräver färre giftiga kemikalier än blåkopian. Ljuskänsligt diazoniskt salt reagerar med azofärgämnen och skapar då det färdiga motivet. Francesca Woodman använde sig av denna teknik i serien *Blueprint for a temple* (1980).

I början av 1981 publicerades Woodmans artist's book *Some Disordered Interior Geometries*. Boken var en av sju anteckningsböcker med inklistrade fotografier som hon arbetat med från 1976 och framåt.

Francesca Woodman tog sitt liv i New York den 19 januari 1981. Under sitt liv hade Woodman producerat runt 1000 fotografier, varav ca 800 finns bevarade hos The Estate of Francesca Woodman i New York.

Utställningens titel, *Om att vara en ängel*, är tagen från en handskrivna text som Woodman själv skrivit under flera av sina fotografier från serien *On Being an Angel* från 1976.

FRANCESCA WOODMANS FOTOGRAFIER

Woodmans oeuvre brukar delas in i fem olika perioder:

1. De tidiga arbetena
2. Åren på RISD
3. Tiden på skolan i Providence, Italien (1977–1978)
4. Vistelsen i Mac Dowell Colony
5. Perioden i New York från 1979 fram till hennes död

De flesta av Francesca Woodmans bilder är gelatinsilverfotografier, men hon prövade också andra tekniker som diazotyper i storformat, färgbilder och video.

På Moderna Museet Malmö visas ett hundratal fotografier samt ett videoverk. Verken är ett urval ifrån de serier och motivgrupper hon arbetade med under sin korta men produktiva tid som aktiv konstnär.

Woodman är känd för sina många självporträtt, men hon arbetade ofta även med modeller. I hennes verk är modellerna ofta placerade bakom möbler och andra inredningsdetaljer. Ibland är bilderna lite suddiga och dolda för betraktaren. Woodman arbetade ofta i alternativa miljöer, som rivningsshus, och som rekvisita återkommer speglar, glas och delar av inredning.

Många av hennes bilder har en surrealistisk känsla. Tidvis "smälter" kroppen ihop med sin omgivning, t ex i flera av bilderna ur serien *House* (1976), där en tapet döljer delar av en annars synlig människokropp, och i verk från 1980 där armar klädda i bark, som att de är en del av naturen, sträcker sig upp mot himlen tillsammans med omgivande trädstammar.

Francesca Woodmans bakgrund i Italien och intresse för den italienska konsten syns tydligt i serien *Blueprint for a Temple* från 1980, där hon använder sig av en teknik kallad diazotyp, ett slags blåkopiering. Dessa verk är enorma jämfört med majoriteten av hennes fotografiska verk, och föreställer modeller i draperade tunikor inspirerade av den klassiska konstens karyatider.

PICTURES GENERATION

Namn på den nya våg av fotografer (främst i USA) som under senare delen av 1970-talet och under början av 1980-talet började utveckla och experimentera med fotografiet som konstform. Bland dem finns bl. a. Lewis Baltz, Cindy Sherman, John Baldessari, Robert Mapplethorpe, Melissa Shook och Duane Michals. Den senare är den enda av dessa man vet med säkerhet att Francesca Woodman intresserade sig för.

OEUVRE

Franska för "verk" eller "arbete". En konstnärs samlade produktion, inte bara de verk som listats i en verksförteckning utan också skisser och studier som gjorts inför framställandet av ett färdigt verk.

GELATINSILVERFOTOGRAFI

Fotografisk teknik där ett fotopapper görs känsligt för ljus med hjälp av silversalter. När pappret exponeras av ljus genom ett negativ reagerar salterna olika mycket beroende på hur mycket ljus negativet släpper igenom på olika platser. Metoden uppfanns under 1880-talet.

BLÅKOPIA / BLUEPRINT

Metod som vanligtvis används för att reproducera arkitekturritningar. Blåkopiering använder en kontaktkopieringsprocess på ljuskänsliga blad och kännetecknas av vita linjer på en blå bakgrund. Processen kan inte återskapa färger eller nyanser av grått.

About being my model, Providence, Rhode Island (1976)

FOTOGRAFIET SOM SANNING?

När fotografiet först uppfanns sågs det som en direkt representation av verkligheten och en bärare av sanning. Ett fotografi ljög inte. Idag har vi inte samma tilltro till fotot som objektiv sanning.

DISKUTERA

Hur har synen på fotografier förändrats i takt med att mediet blivit vanligare och vanligare? Hur har användningen av fotografier och spridningen av bilder förändrats under elevernas egen livstid?

DISKUTERA

Kan man lita på fotografier idag? Är fotografier alltid objektiva bilder av en sann verklighet? Finns det exempel på tillfällen då vi litar mer på fotografier än annars? Skiljer sig t ex reklam- och modedefotografi mot dokumentär- och nyhetsfotografi?

FOTOGRAFISKA TEKNIKER DÅ OCH NU

Fotografiet som teknik har utvecklats drastiskt sedan det uppfanns. När vi tar ett foto med telefon eller digitalkamera idag ser vi resultatet direkt på skärmen. Hur påverkar det den fotografiska processen, våra val av motiv och vår medvetenhet som fotografer att vi genast ser bilden vi nyss tagit? Låt eleverna forska i hur fotots historia och tekniska utveckling sett ut. Utgå ifrån de ordförklaringar och fotohistoria som presenteras i denna lärarhandledning.

ARBETA VIDARE

Lär er mer om fotografiska termer som kontaktkopia, storformat, mörkrum, negativ, positiv, skärpedjup osv.

SMÅFORMAT

Den vanligaste typen av analog kamera använder 35 mm-film som skapar rektangulära negativ eller diabilder med en bredd av 3,5 cm.

STORFORMAT

En storformatkamera producerar negativ som är mycket större än den vanliga småformatkamerans. Till storformat räknas film som ger negativ eller diabilder som är 9x12 cm eller större. Generellt ger storformat mer detaljrika fotografier på grund av sin större storlek.

NEGATIV

Negativfilmen är plastremsan som först utsätts för ljusexponering i en analog kamera och skapar då en negativ (inverterad) bild av det som kameran fångat under exponeringstiden. Genom belysning av negativ på fotopapper i mörkrum bildas en förstoring av motivet på ett fotopapper, där resultatet inverteras igen och skapar då ett färdigt fotografi.

DIAPOSITIV / DIABILD

Liksom ett negativ är en diabild resultatet av en originalexponering av en kamera som tar en bild, men till skillnad från ett negativ visar diabildden färger, ljus och skuggor så som i "verkligheten", och är alltså inte inverterat.

Untitled, New York, 1979

Fördjupning: FOTOGRAFIHISTORIA

Fenomenet camera obscura (latin för "mörkt rum") har varit känt sedan 1000-talet då det för första gången beskrevs. Genom ett litet hål i väggen till ett annat mörklagt rum låter man ljuset utifrån strömma in. Där ljuset träffar väggen inne i det mörka rummet framträder en upp- och nervänd bild av omgivningen utanför.

Samma princip ligger till grund för det som senare skulle bli kameran. Under 1700-talet upptäckte vetenskapsmän genom experiment med silvreföreningar att dessa ändrade färg när de utsattes för ljus. Detta blev grunden till tekniken att få de projicerade bilderna från camera obscura-experimenten att bli beständiga.

Det första bevarade fotografiet kallas *Utsikt från fönstret i Le Gras*. Det dateras till ca 1826 och tillskrivs fransmannen Nicéphore Niépce. Hans teknik kallas asfaltfotografi och exponeringstiden behövde vara mycket lång. I fallet med det första fotografiet var exponeringstiden hela 8 timmar. Niépces asfaltsteknik kallas även heliografi och var liksom de kommande årens experiment med silver, jod, amalgam, kvicksilver och albumin en teknik där man använde plåtar som man framkallade i olika kemikalier. Framkallningsprocessen var ofta farlig. Vissa ämnen var explosiva och/eller självtändande och de flesta var direkt hälsoskadliga.

Plåtarna blev unika och ville man ha kopior fick man fotografera av dem. De var även väldigt känsliga för slitage och tunga att bära med sig. Det var därför både besvärligt och riskfyllt att vara resande fotograf i mitten av 1800-talet. Fortfarande används ibland uttrycket "att plåta" om att fotografera. Uttrycket härstammar från tiden då fotografen använde sig av plåtar.

NÅGRA VIKTIGA ÅRTAL

1820-tal: Det första bevarade fotografiet framställs.

1840-tal: Gelatinsilvertrycket introduceras under namnet kalotypi.

1850-tal: Exponeringstiden för ett fotografi minskar kraftigt på grund av tekniska förbättringar.

1880-tal: Kodak introducerar lådkameran och den kraftigt reducerade storleken på fotoutrustningen gör det mer tillgängligt och mer populärt bland allmänheten (övre medelklass och överklass) att fotografera.

1904: Autochromtekniken utvecklas, vilket innebär att det går att framställa färgfoton med en enda exponering istället för tre.

1948: Polaroidfotografiet introduceras. Polaroidbilden framkallas direkt efter exponering utan negativ.

1960-tal: Färgfilmen blir billigare, antalet amatörfotografer ökar kraftigt och kameror som Instamatic från Kodak är populära.

1990-tal: Introduktion av de första kommersiella digitalkamerorna.

2010-tal: Genomslag för mobiltelefoner med mer och mer avancerade inbyggda kameror gör, ihop med internet, att fotografiet blir ett massmedialt och vardagligt inslag i det dagliga livet.

Space², Providence, Rhode Island (1976)

FOTOGRAFISKT SKAPANDE

MÖRKER OCH LJUS

Kontraster mellan ljust och mörk skapar spänningar, lyfter fram eller döljer objekt och subjekt i fotografier. Beträktarens öga dras lätt till det som lyfts fram i ljuset, men kanske även till det som döljs av mörker just för att det är dolt för oss.

Bearbeta svartvita bilder i Photoshop. Använd justeringarna levels (nivåer) och brightness/contrast (ljushet och kontrast) för att öka eller minska mörker och ljus i bilden. Ljusa upp eller mörka ner skuggpartier och jämför med den ursprungliga bilden. Se om det går att förändra känslan av eller uppfattningen om en bild bara genom att lyfta fram eller dölja partier.

Gör en helt vardaglig bild mer dramatisk genom att öka kontrasterna.

PARAFRASER

Iscensätt ett eller flera utvalda fotografier av Francesca Woodman, men förändra någonting i den nya bilden. Utgå ifrån fotografier som ni först gör enkla bildanalyser av och tolkar. Låt sedan eleverna göra parafraaser på fotografierna. De kan t ex välja att byta ut rekvisita, lägga till en person i bilden eller på andra sätt göra små ändringar. Diskutera tillsammans hur bilden förändrats.

Låt eleverna skriva egna berättelser om den nya bilden.

BELYSNINGSTID / EXPONERINGSTID

Den tid under vilken ett ljuskänsligt fotopapper belyses med ljus som strålar genom ett negativ. En längre tid ger ett mörkare foto, en kortare tid ett ljusare. Francesca Woodman experimenterade med olika exponeringstider och kunde på så sätt ta fram olika versioner av samma original. I en version syns mindre av detaljer i bildens skuggpartier p.g.a. en längre belysningstid av fotopapperet.

SLUTARTID

Slutartiden, eller exponeringstiden, är den tid som kamerans slutare hålls öppen och då ljuset träffar filmen i kameran. En längre slutartid möjliggör rörelseoskärpa. En kort slutartid kräver en mer ljuskänslig film och skapar generellt mer sällan oskärpa i motivets eventuella rörelser när bilden tas.

PARAFRAS

Ett konstverk som är en omtolkning eller ett efterliknande av ett specifikt ursprungsverk. Genom parafrasering kan man vilja efterlikna ett original eller medvetet förändra eller omtolka det för att förändra dess uttryck och/eller betydelse.

Fördjupning: MYTOLOGI OCH KONSTHISTORIA

I serien *Blueprint for a Temple* (1980) syns Francesca Woodmans kunskap om och intresse för klassisk grekisk konst tydligt. De klassiska idealen präglar den västerländska konsthistorien starkt och återkom även under 1800-talets nyklassicism. I sina foton går Woodman över till stora format där modeller iklädda draperade vita klänningar påminner om grekiska karyatider – statyer som användes för att utsmycka tempel.

ARBETA VIDARE

Inspireras av serien *Blueprint for a Temple*. Låt eleverna utforska klassisk grekisk och romersk konst och mytologi.

SKAPA

Iscensätt grekiska myter och fotografera varandra. Använd enkel rekvisita och vita lakan som dräkter. Gör parafraaser på kända grekiska och romerska statyer som t ex karyatider, nymfer, hjältar och gudar.

LÄSTIPS

Grekisk mytologi: gudar, hjältar & monster av Michael Gibson

ARBETA VIDARE

Bekanta er med grundläggande termer från den grekiska antika arkitekturen – kolonner, valv, tempel, kapitäl, tempel m fl. Inspiration från denna tid syns ofta i västerländsk arkitektur från 1800-talet, inklusive i Sverige. Upptäck hur den klassiska arkitekturen syns i byggnader som finns omkring oss i städerna idag.

På Moderna Museet Malmö, vars äldre delar stod klara 1903, finns kolonnprydda pelare i trapphuset och utsidan av huset domineras av romerska valv, som har sitt ursprung i nyklassicismen. Försök finna fler exempel på hus i er närhet där den klassiska grekiska arkitekturens influenser syns!

Caryatid (study for Temple Project), New York (1980)

KLASSISK KONST

Den grekiska och romerska konsten kallas ofta för den klassiska konsten. De klassiska idealen har starkt präglat den västerländska konsthistorien och fick en renässans under 1700-talets slut i och med neoklassicismen. Francesca Woodman mötte tidigt den klassiska konsten under vistelser i Italien och besök på museer.

KARYATID / CARYATID

Kvinnoskulptur, ofta i naturlig storlek, som användes istället för en kolonn i den antika grekiska konsten och arkitekturen. De mest kända karyatiderna finns på Akropolis i Aten.

KONTAKTKOPIA / KONTAKTKARTA

Vid kontaktkopiering läggs fotonegativ direkt på ett fotopapper och belyses av förstoringssapparat. Resultatet är ark av översiktssbilder av bildserier i exakt samma storlek som negativerna. Kontaktkartor studeras ofta med lupp och ger en snabb överblick som underlättar fotografens urval av bilder som ska förstoras upp.

Self-deceit #1, Rom, Italien (1978)

Fördjupning: SPEGLAR

Francesca Woodman använde ofta speglar i sina fotografier. En spegel ger betraktaren ytterligare en dimension av någon eller något, och ger oss tillträde till synvinklar från fler håll. En spegel kan även vara symbolisk och representera självmedvetenhet, kunskap, sanning, självreflektion eller fåfänga. I serien *Self-Deceit* (1978) interagerar Woodman med en spegel och titeln, som översätts till *Självbedrägeri*, skapar nya lager av betydelsen av spegeln som objekt.

Konsthistorien är full av användandet av speglar – både som hjälpmedel vid skapandet av självporträtt och som motiv. I myten om Narcissus, som avvisade alla kärleksinbiter, döms han till att förälskas i sin egen avbild. Efter ändlös längtan sträcker han sig till slut ner för att omfamna speglingen i vattnet, men drunknar och förvandlas till en pingstlilja (som även heter narciss).

Spegelns egenskap att duplicera "sanningen" och "verkligheten" är något som den surrealistiska konsten ofta ifrågasatte och lekte med. René Magritte målade en man som ser sig i spegeln, men ser sin baksida, samma baksida som bildens betraktare ser. När en spegel visar någonting annat än vad som står framför den, vad händer då?

Analog kameror fungerar i sig via ett spegelsystem. Fotografierna erbjuder en möjlighet att se sig själv på en annan yta. I alla Woodmans bilder som innehåller en spegel är flera olika perspektiv synliga, antingen för att de speglar konstnären från en viss vinkel eller för att de speglar rummet hon befinner sig i.

SUBJEKT

Jaget eller självet, den som avbildar, i ett konstverk. Subjektet "äger" vanligtvis konstverkets berättelse och är den som betraktar eller tolkar. Visuell kultur är full av exempel på objektivisering där ett subjekt, ofta den manliga blicken, getts tolkningsföreträde. Subjekt och objekt behöver dock inte vara varandras motsatser och i Francesca Woodmans konstnärskap finns ofta en lek med vad som är subjekt och vad som är objekt.

OBJEKT

Någonting eller någon som är avbildad i ett konstverk och som vanligen är föremål för betraktarens blickar.

René Magritte, *Not to be reproduced* (1937) © René Magritte/ Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

Untitled, New York (1979-80)

DISKUTERA

Hur påverkas vi av att vi kan se oss själva i speglar och andra reflekterande ytor? Hur viktig är spegeln för vår egen självbild och identitet? Låt dina elever fundera på hur självbild påverkar oss människor idag, och om speglar har något symboliskt värde.

SKAPA

Ta fotografiska porträtt eller självporträtt med speglar som rekvisita. Använd speglarna på olika sätt för att utforska hur bildernas uttryck förändras genom olika spegelbilder. Skapa övernaturliga och mystiska bilder med hjälp av speglar.

ARBETA VIDARE

Besök utställningen *Konstnären* (visas i Turbinhallen t o m den 19 februari 2017) där det finns fler exempel på självporträtt med speglar ur konsthistorien:

MISE-EN-SCÈNE

Ett uttryck som härstammar från teatern men som senare används främst i filmsammanhang. *Mise-en-scène* är samlingsbegreppet för hur en historia berättas genom iscensättning, belysning, rekvisita och scenografi. Även bildkomposition, kameravinklar, synvinklar och rörelser spelar en viktig roll. Francesca Woodmans ofta sfäriskt rumsliga och iscensatta bilder har beskrivits som nästintill filmiska konstverk där *mise-en-scène*-begreppet är närvarande.

Lena Cronqvist, *Den vita duken* (1982) © Nationalmuseum

Cindy Sherman, *Untitled Film Still #56* (1980)
© Cindy Sherman Courtesy of the artist and Metro Pictures, New York

Claude Cahun, *Självporträtt* (1928) © Claude Cahun/ Jersey Heritage Trust

Från *Space²*, Providence, Rhode Island (1976)

Fördjupning: SURREALISM

Surrealisterna var väldigt intresserade av de världar som fanns att tillgå via drömmar eller med hjälp av hypnos. Surrealistiskt fotografi använde dubblering av bilder som teknik för att uppnå representationer av det drömlika och ge uttryck för det undermedvetna.

Dubblering kan göras på olika sätt, till exempel med dubbelexponeringar, montage eller fotocollage. I surrealistiskt fotografi möjliggjorde bildfördubbling representationen av spänningen mellan verklig/överklig eller verklig/drömmar.

Dessa tekniker användes i stor utsträckning av Francesca Woodman och var ett sätt för att avbilda självet i hennes bilder. Fördubblingar i Woodmans bilder finns inte bara via de tekniska aspekterna. Även återkommande bruk av speglar och förekomsten av modeller som liknar Woodmans eget utseende, och dessutom ibland bär maskor med Woodmans ansikte, skapar surrealistiska uttryck i hennes fotografier.

I serier som *Angel*, *House*, och *Space²* ser vi hur Woodmans kropp smälts samman med omgivningen. Surrealistiska drömlika influenser finns närvarande i form av skuggor, kroppars upplösande samt i form av varelser såsom änglar, vars metafysiska närvaro kan anas men inte direkt ses.

Med hjälp av enkla men effektiva medel har Woodman skapat ett trompe-l'œil-fenomen som lurar betraktarens öga.

SURREALISM

En av ismerna inom den modernistiska konsten. Surrealismen definierades på 1920-talet av André Breton som menade att den surrealistiska konstnären "avser att uttrycka tankens verkliga funktion" istället för att nödvändigtvis avbilda det helt "verkliga". Surrealistisk konst influeras av drömmar, slumpen, det övernaturliga, det undermedvetna och det som ligger bortom det logiska. Surrealismen är en del av den expressionistiska konstströrelsen.

EXPRESSIONISM

Ordet kommer av "expressio" som är latin för uttryck. Inom konsten används termen expressionism för konstverk där konstnären avbildat uttryck för sina egna känslor och inre föreställningsvärld. Expressionismen definierades för första gången under 1900-talets inledande år.

TROMPE-L'ŒIL

Av franskans "tromper" som betyder bedra och "œil" som betyder öga. Ett fenomen där ett motiv uppfattas bedra ögat – som en synvilla.

Untitled, MacDowell Colony, Peterborough, New Hampshire (1980)

SKAPA

Låt dina elever experimentera med surrealistiska uttryck och med trompe-l'œil-fenomenet. Använd befintliga inredningsdetaljer som t ex gardiner och möbler eller arbeta utomhus med träd, löv och stenar. Försök få den avbildade att delvis "smälta in" i sin omgivning utan att försvinna helt.

Diskutera tillsammans hur den här typen av porträtt skiljer sig från mer konventionella porträtt där en persons ansikte och kropp syns tydligt och skild från sin omgivning.

SKAPA

Gör kollage där flera fotografier sätts ihop till ett, antingen i Photoshop eller med klassisk klipp-och-klistra-teknik. Sträva efter att uttrycka en surrealistisk känsla som någon lyckats ta ett foto av en dröm.

SKAPA

Bygg egna lådkameror! En enkel instruktion finns på www.montessoriparlan.info/skolarbeten/noteknik/kamera.shtml. Ni kan framkalla era bilder i ett mörkrum. Har ni inte tillgång till mörkrum men vill prova på finns det flera föreningar att kontakta, bl a [format] som ligger i Mazettihuset i Malmö.

LÄSTIPS

Till utställningen *Supersurrealismen* (som visades på Moderna Museet Malmö 2012-2013) producerades en lärarhandledning med fokus på surrealism.

Kontakta konstpedagog Gisela Fleischer så får du den mailad till dig: g.fleischer@modernamuseet.se

MÖRKURUM

Ett rum där fotografen framkallar exponerad kamerafilm och gör sina förstoringar, d.v.s. tar fram de färdiga fotografierna. Kamerafilmen tål inget ljus alls och framkallning sker i totalt mörker. Svartvita negativ görs om till bilder i röd belysning, då rött ljus inte påverkar de ljuskänsliga fotopapperna. Ett mörkrum är ofta utrustat med en förstoringssapparat, behållare med framkallnings- och fixeringsvätska, vatten för sköljning av fotografier samt en plats där bilder slutligen kan torka.

FÖRSTORINGSAPPARAT

I mörkrummet den maskin där ett negativ placeras framför en lampa, som sedan exponerar ett fotopapper och på så sätt skapar en fotografisk förstoringsskopia av negativet.

FOTOPAPPER

Ett papper med en yta av ljuskänsligt material. Efter belysning i mörkrum framkallas papperet med hjälp av kemiska vätskor och skapar ett färdigt fotografi.

Från *Angel series*, Rom, Italien (1977)

Fördjupning: OSKÄRPA OCH RÖRELSE

Många av Francesca Woodmans bilder visar rum där kroppar rör sig, något som blir tydlig med hjälp av oskärpa. En kropp har fångats mitt i en rörelse och skapar därför intrycket av dynamik i bilden. Rörelseoskärpan suddar ut modellens anletsdrag och gör den "svårfångad" för betraktaren i och med att vi inte helt kan identifiera personens uttryck. Omgivningen står stilla medan personen i rummet verkar trotsa tiden och delvis lösas upp av omgivningen.

SKAPA

Låt dina elever experimentera med att fotografera med långa slutartider. Om ni har tillgång till systemkameror ändrar ni inställningen till manuell istället för automatisk. Prova att använda stativ, så att omgivningen blir skarp.

Laborera med olika slutartider och rör er i rummet framför kameran när bilderna tas. Som jämförelse kan ni även ta skarpa bilder i samma miljö och jämföra hur de olika bildernas uttryck blir.

SKAPA

Ett annat sätt att skapa rörelse i ett foto är att följa ett objekt i rörelse med kameran under fotograferingstillfället. Prova att följa t ex en förbipasserande bil med kameran under en lång slutartid. Resultatet kan bli att det som rört sig ser ut att vara i fokus medan omgivningen suddas ut.

RÖRELSEOSKÄRPA

Rörelseoskärpa i ett fotografi har uppstått när kamerans slutartid varit lång nog för att fånga ett föremål i rörelse. Föremålet som rört sig blir suddigt medan allt statiskt istället är skarpt. Resultatet blir en känsla av rörelse i bilden.

SKÄRPEDJUP

Den del av motivet som uppfattas som skarp i ett fotografi. Ett kort skärpedjup drar mer fokus till det som är skarpt, medan resten av bilden, t ex bakgrunden, är ur fokus. Ett långt skärpedjup möjliggör fokus både på för- och bakgrunder i motivet. Ett skärpedjup ändras med hjälp av kamerans olika objektiv där de optiska linserna sitter olika långt ifrån varandra och påverkar därmed hur kort eller långt skärpedjup ett fotografi kommer att få.

ZOOMOSKÄRPA

När man använder ett teleobjektiv (ett objektiv med zoom) på kameran kan man zooma in eller ut samtidigt som kameran tar en bild. Resultatet blir en rörelseoskarp "tunneffekt" med en känsla av att röra sig med hög hastighet framåt in i bilden när man betraktar den.

Untitled, Providence, Rhode Island, 1976

KROPPEN OCH BERÄTTELSENA: NÅGRA TANKAR KRING FRANCESCA WOODMANS FOTOGRAFIER

Vi människor säger: jag, och min kropp. En av de saker som skiljer oss från djuren är det där lilla, sekundschnappa glappet mellan *jag* och *min kropp*. Kroppen är den form vi har att förhålla oss till och den farkost som tar oss genom livet. Kroppen är jagets hus, själens boning. Men kroppen kan också vara vårt fängelse och vår börda. Jag, och min kropp. Glipan däremellan fylld av gåtor och hemligheter, mörker och möjlighet. Ur det där glappet, eller snittet, eller såret, växer sånger och berättelser, religioner, drömmar och upptäckter.

Är kroppen dessutom en kvinnokropp blir det genast än mer komplicerat, eftersom vår kultur har gjort glappet mellan kropp och själ så mycket större och svårare hos kvinnan än hos mannen. Mannens kroppslighet är norm, en ren, liksom objektiv kropp utan komplikationer. Och mannens subjekt tycks utan större svårigheter kunna svepa in och omfatta även hans kropp. Kvinnan har generellt förknippats mer med det kroppsliga och med könets verklighet; den kvinna som söker sin själ och insisterar på rätten att vara ett unikt subjekt kommer att bli tvungen att ta striden med kroppen. För kroppen. För rätten att vara både jag, *och* min kropp. För att få bli den som berättar.

Kvinnokroppen. Genom tidevarv omsjungen, avbildad, beskriven och upphöjd, tränad efter och idealiserad. Men också tabuiserad, reglerad, dissekerad och analyserad, instängd och använd och kuvad. Av mannens blick, makt och berättarröst. Det finns så många berättelser om oss och våra kroppar, men de är nästan aldrig berättade av oss själva. Hur skulle det då kunna gestaltas, inifrån? Erfarenheten av att leva med, och i, denna kropp. Och inte minst: erfarenheten av att leva med, och i, alla *föreställningar* om denna kropp? Det är ett slags grundforskning. Jag tror att den är oerhört viktig.

SKOLPROGRAM

Francesca Woodmans fotografier kan användas som utgångspunkt för arbete med många olika teman. Vi rekommenderar dig som är pedagog att inspireras av vår lärarhandledning, där vi fördjupar oss i några av de sammanhang som Woodmans foton befinner sig i!

Skolprogrammet till Francesca Woodman är framtaget främst för att passa äldre elever (högstadiet, gymnasiet och vuxenutbildning).

Nedan följer exempel på teman som skolan kan arbeta med om du som är lärare vill komma med din klass för en visning följt av en skapande workshop på museet:

SVARTVITA PORTRÄTT I FRANCESCA WOODMANS ANDA

En guddad tur genom Francesca Woodmans bildvärld ger oss inspiration till eget skapande. Vi undersöker hur väldigt olika porträtt kan vara – suddiga av rörelse, surrealistiska, halvt dolda av möbler eller inredning, delvis upplysta och synliga från flera håll samtidigt med hjälp av speglar. I Verkstan arbetar vi utifrån Francesca Woodmans fotografier och skapar svartvita porträtt av oss själva eller varandra med hjälp av digitalkameror, speglar och rekvisita. Fotona skrivs ut och ni får dem med er när ni går (ett foto per deltagare). Max antal elever: 20 st.

PARAFRASER MED FÖRÄNDRINGAR - KOLTECKNING

Vi inleder med en guddad visning, baserad på dialog och bildanalys. I Verkstan får varje elev välja ett fotografi de fastnat för och skapa parafraaser – bilder av originalbilderna, men där någonting medvetet förändras för att skapa nya tolkningar. Vi avslutar med samtal om hur eleverna reflekterat under arbetsprocessen och tittar tillsammans på de nya bilderna. Max antal elever: 25 st.

PARAFRASER MED FÖRÄNDRINGAR - DIGITALFOTO

Vi iscensätter utvalda fotografier av Francesca Woodman, men förändrar detaljer eller innehåll för att skapa nya tolkningar. Övningen inleds med en guddad visning med gemensam bildanalys. Vi avslutar med samtal om hur eleverna reflekterat under arbetsprocessen och tittar tillsammans på de nya bilderna. Uppgiften genomförs med digitalkameror. Max antal elever: 20 st.

HAR DU EGNA IDÉER ELLER ÖNSKEMÅL?

Kontakta gärna konstpedagog Gisela Fleischer för att diskutera ett upplägg:
G.Fleischer@modernamuseet.se

BOKNING

För att boka, kontakta:
bokning.malmo@modernamuseet.se

ANVÄND KONSTEN I SKOLARBETET

BOKA EN VISNING

Boka in en visning av en konstpedagog med eller utan efterföljande verkstadsaktivitet hos oss. Kontakta vår bokning: bokning.malmo@modernamuseet.se

PRISER Visning med verkstad: 900 kr
Enbart visning: 600 kr
Fri entré till museet för alla

MAX ANTAL Max 30 personer (elever och pedagoger) vid enbart visning.
Vid verkstadsaktivitet gäller max antal elever: 15 st för förskola och förskoleklass, 25 st för åk 1 till och med gymnasiet och vuxenutbildning.
Vid digital workshop i Labbet gäller max 20 elever per grupp.

NÄR DU KONTAKTAR OSS

...vänligen invänta en bekräftelse från Moderna Museet Malmö bokning att vi tagit emot din förfrågan.

Vid kontakt ange:

Namn, e-post, telefon och bekräftelse-/fakturaadress

Deltagarnas antal och ålder/årskurs

Datum och tid för besök (gärna några alternativ)

UPPGE GÄRNA ÖNSKEMÅL utifrån vårt skolprogram samt meddela gärna eventuella funktionsvariationer eller om visningen ska hållas på lätt svenska. Vi har erfarenhet av att arbeta med alla typer av grupper. Förutom visningar på svenska erbjuder vi visningar på engelska, kantonesiska, tyska och spanska (vid spanska endast visning).

Bokningen är bindande. Avbeställning/ändring måste göras senast 10 dagar innan bokad besök.

ÖPPETTIDER Tisdag-söndag kl. 11-18. Skolor kan boka in sig även tidigare på förmiddagar.
Hör om exakta tider med våran bokning.

HITTA HIT Vi finns på Ola Billgrens plats 2-4 i Malmö. Museet ligger på gångavstånd från Malmö centralstation nära Caroli City, Gustav Adolfs Torg och Stora Nygatan.

INNAN ERT BESÖK

När ni kommer till Moderna Museet på egen hand rekommenderar vi att hela klassen går tillsammans i grupp genom salarna. Det gäller både om ni går på egen hand eller har bokad en visning. Behöver du hjälp med något, fråga gärna Moderna Museets värdar. De berättar gärna om konsten. För att besöket ska bli så bra som möjligt, tänk på det här:

MEDDELA OSS ATT NI KOMMER

Moderna Museet Malmö är ett ganska litet museum, och därför vill vi att du bokar att ni kommer till oss på förhand. På så vis undviker vi att ni riskerar krocka med andra större grupper! Det här gäller alltid även om ni tänkt gå runt på egen hand. Boka via bokning.malmo@modernamuseet.se och ange följande information i ditt mail: Datum, tid, skola, kontaktperson och mobilnummer. Anmäl er sedan vid entrékassan när ni kommer!

ANSVAR FÖR GRUPPEN

Läraren ansvarar för klassen under besöket i museet. Vi rekommenderar att elevgrupper t o m högstadiet går tillsammans med lärare. Det är på grund av säkerhetsskäl inte tillåtet att vara fler än 30 personer samtidigt i en grupp. Om ni är fler, dela gärna upp er.

SKOLMATERIAL

Använd gärna Moderna Museets lärarhandledningar eller fråga museivärdarna om vägledning. Använd inte väggar eller skulptursocklar som skrivunderlag eftersom det blir märken. Använd endast blyertspennor i utställningssalarna om eleverna behöver teckna eller anteckna.

VAR FÖRSIKTIGA I SALARNA

Eftersom det är lätt att stöta till konstverk i salarna ska ryggsäckar, större väskor, paraplyer etc. lämnas i förvaringsboxarna. För att inte riskera spill på konstverk får man inte dricka eller äta i salarna eller i anslutning till skåp och toaletter.

Rör er lugnt i salarna. Visa hänsyn till pågående visningar. Grupper under ledning av Moderna Museets personal har företräde i utställningssalarna. Använd gärna de hopfällbara svarta pallarna som finns i museet men bär dem försiktigt så konsten omkring inte skadas. Kom ihåg att sätta tillbaka pallarna på ställningen.

VARFÖR FÅR MAN INTE VIDRÖRA KONSTEN?

Det är inte tillåtet att röra vid konstverken. Att försiktigt ta på något verk innebär stora skador genom att saltet och fett på fingrarna alltid orsakar märken på alla material. Museets uppdrag är att bevara konstverken för kommande generationer av museibesökare.

FOTOGRAFERING

Det är tillåtet att fotografera och filma (utan blixtrast och stativ) i utställningssalarna. Upprepade blixtrar är inte bra ur bevarandesynpunkt och är allmänt störande för andra besökare. Stativ är ett riskmoment vad gäller hanteringen.

MUSEIVÄRDAR

Under ert besök på Moderna Museet kommer ni att träffa museivärdar i informationsdisken eller i utställningarna. Vänd er gärna till dem om ni har frågor om konstverk, utställningar, program eller vill lämna tips och synpunkter.

EFTER ERT BESÖK

Efter besöket på Moderna Museet är det bra att återkoppla till konstupplevelsen och vad eleverna uppfattade och tyckte när de såg utställningen. Det finns säkert elever som har frågor som de vill ha svar på men som de inte ville eller vågade ställa på museet. Det kan även finnas elever som har med sig intryck och tankar som dröjt sig kvar som de gärna vill dela med de andra i gruppen. Därför är det bra om du som lärare öppnar för en dialog med eleverna om besöket. Ta gärna den här lärarhandledningen till hjälp.

Diskutera vad ni tyckte om utställningen vi såg på Moderna Museet! Var det något konstverk som ni tyckte var extra intressant eller som ni tyckte speciellt mycket om och i så fall varför? Var det något ni mötte i utställningen som ni har funderat på eller något ni inte kände till eller tänkt på innan? Låt eleverna berätta för varandra. Hur upplevde ni utställningens teman om konstnärens olika roller? Var det tydligt, blev konsten mer intressant, gav det nya perspektiv eller nya tankar och synsätt? Du kan självklart hitta på helt egna frågor eller komplettera med ytterligare frågor som mer direkt ansluter till det som just din klass upplevde vid ert besök på Moderna Museet.

Kontakta oss gärna för att få tips om hur ni kan arbeta vidare i skolan!

YTTERLIGARE MATERIAL

FOLDRAR OCH VÄGGTEXTER

Moderna Museet erbjuder alla sina besökare att ta del av information via väggtexter och utställningsfoldrar. Använd dig gärna av dessa som en läranderesurs och låt dina elever göra samma sak för att lära sig mer om konsten och utveckla sin språkförmåga. Väggtexter och foldrar presenteras på tre språk: svenska, engelska och arabiska.

UTSTÄLLNINGSKATALOG

Den omfattande katalogen till utställningen finns att köpa i vår shop.

Varmt välkomna!

ANTECKNINGAR

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

MODERNA MUSEET

Ola Billgrens plats 2-4
211 29 Malmö
Telefon: 040-685 7937 (tisdag-söndag kl. 11-18)
www.modernamuseet.se